

Ladó Ágota

LÁNYOK, ASSZONYOK
NAGY IMRE MŰVÉSZELETÉBEN

Nagy Imréhez és életművéhez sokféleképpen lehet közelíteni, és ezt az elmúlt évtizedekben ilyen vagy olyan formában már sokan megtették. Példa erre a számos kiadvány, album, monográfia, levelei egy részének, illetve a *Főljegyzések*nek többszöri megjelentetése, valamint természetesen a rengeteg kiállítás – legyen szó a kor- és pályatársak együtthattását bemutató tárlatról (ilyen volt például az *Aba-Novák Vilmos, Nagy Imre és művészbárataik* című, 2018-ban, a Csíki Székely Múzeumban) vagy Nagy Imre alkotásainak különböző tematikus válogatásairól (mint például az *Állatok* című, 2019-ben, a zsögödi Nagy Imre Galériában).

Nagy Imréhez és életművéhez a nők felől is lehet közelíteni. Apor Mária – akit gyakran a nagy modellként emlegetünk – mondta, hogy a művésznek női kapcsolata mindig volt, és bár ez a megjegyzés elsősorban a romantikus kapcsolatokra utal, kijelenthetjük, hogy a mestert általában véve a nőkhöz sajátos, élő, intenzív, sokoldalú viszony fűzte. Hogy miből adódik ez a változatosság, a nőekkel szembeni, sajátosan nagyimrei érdeklődés sokfélesége? Természetesen összefügg a gazdag természet egésze iránti rajongással, mint ahogyan erre a *Főljegyzések*ben is találunk utalást: „*Rózi aztán – így hívták a szépséges molnárlányt – végleg eltűnt a szemem elől, pedig neki volt a legtöbb köze ahhoz, hogy azt a sok erdős havasi képet megláttam. Mert érte még a pokolba is elmentem volna. Nem volt olyan eső, ami visszatartson a kirándulástól. Nem tudhattam ugyan, hogy milyenek az érzelmei, de fontos volt, hogy jött. S mentünk. Gyönyörűek voltak azok a finom lábszárak, amint felfelé menet a szénáshiuba ellibbent róluk a szoknya.*”¹ Ezen túlmenően azonban van még valami esszenciális, amit szintén maga Nagy Imre fogalmazott meg számunkra: „*(...) kergetett, csábított a kutatás, a szenvedély.*”² Úgy tűnik, ez a kíváncsiság, a keresés, a kutatás,

1 Zsögödi Nagy Imre: „Az úgy volt, hogy... – Hallák-e?” *Főljegyzések*. Csíkszereda, 2012. Csíkszereda Kiadóhivatal, 34.

2 Uo. 13.

a felfedezés, megismerés, megértés tüze hajtotta Nagy Imrét, hogy esetenként a nőiség előtte éppen megnyilvánuló formájához olyan közel kerüljön, s ily módon annak reprezentációját is igazán mozgalmassá, változóvá és változatosabbá tegye.

A megszokottnak számító Nagy Imre-tárlatok sorában idén tehát újdonságra vállalkozott e sorok írója és Túros Eszter művészettörténész, a Csíki Székely Múzeum megbízásából: az érdekelt minket, hogy hogyan jelenik meg, illetve miként van jelen a művész életművében *a nő*. Az a feltételezésünk, hogy a lányok és asszonyok reprezentációja Nagy Imrénél gazdagabb és változatosabb, mint kor- és pályatársai esetében, egyértelműen beigazolódott.

Válogatásunkban a grafikákra helyeztük a hangsúlyt, egyfelől azért, mert ezek – főleg a ceruzával és tussal készült vázlatok, rajzok – gyakran élőbbek, lendületesebbek, mint a nagy gonddal megmunkált festmények. Másfelől pedig azért, mert igyekeztünk, hogy ebből az alkalomból minél több kevésbé vagy alig ismert munkát mutassunk be. Az olajképek esetében is törekedtünk arra, hogy – egy-két kivételtől eltekintve – úgyszólván meglepetést okozzunk. Példa erre az a nagyméretű, korai, álló meztelen nőt ábrázoló festmény, mely megnyitotta az aktábrázolások sorát, és mintegy párbeszédben állt a tárlat egyik legmozgalmasabb részével, az erotikus töltetű grafikák burjánzásával.

A kiállítás hármastagolása *a nő* különböző életszakaszait, illetve ezzel együtt a női lét, a nőiség különböző lehetőségeit, aspektusait jelezte. Mind a tárlaton, mind pedig az életműben hangsúlyosan jelen van az anya – mint életet adó, figyelő, védelmező, kísérő, majd elmúló társ, illetve mint alaposan megfigyelt, elemzett téma, a különben oly ritkán ábrázolt várandós vagy a gyermekét szoptató asszony. Ugyanakkor jelen van a befelé forduló, a kitárulkozó, a kihívó, a magát felfedező, a mezőn vagy a gyárban dolgozó, a tanuló, a fürdőruhában heverő, az elegánsan sétáló, az elemző, az elfáradt és a visszatekintő nő is.

A nők között természetesen jelen vannak a lerajzolt vagy megfestett rokonok, az ismerősök, a nagy modellek is, ezeknek a kiemelésétől azonban tartózkodtunk, mert nem egy-egy fontos szereplő kiragadása volt a célunk, hanem sokkal inkább *a nő*, a téma, illetve a művészi, a sajátosan *Nagy Imre-i* érdeklődés sokféleségének a bemutatása.

Csakúgy, mint ahogy mellőztük az egyes személyiségek kiemelését, ezúttal eltekintettünk a címkék használatától is. Az volt a célunk ugyanis, hogy a látogatók a nőkre, a témákra, az alkotó pozíciójára, a kapcsolatra, a közelségre, a vonalakra összpontosítsanak, és figyelmüket ne vonják el a néha félrevezető címek vagy a művészettörténeti jelentőségű évszámok. Az első teremben a kislányok, tágabb értelemben a gyermekek világának ábrázolására helyeztük a hangsúlyt, a nemi szervek bátortalanak tűnő vonalaitól – melyek egyébként a kiállítás egyik, szokatlanul ható nyitóképén voltak láthatóak – egészen a kicsik és az őket körülvevő világ kapcsolatának a vizsgálatáig.

A második terembe lépve egy meztelen fiatal lány képe jelezte a nővézés folyamatát, ezt követték a várandósság, a (leány)anyaság, a gondterheltség és gyengédség ábrázolásai, majd portrék, illetve a már említett aktok. A legkülönbözőbb tevékenységek, testhelyzetek, attitűdök – és talán történetek – felvillantása után ebben a teremben kiemelt helyen szerepeltek a szocializmus munkásnői. Noha ezeknek az alkotásoknak az életműben elfoglalt helye vitatott és vitatható, kétségtelen, hogy nőalakjaik mindenképpen megérdemlik a figyelmünket, továbbá külön érdekességük, hogy magukon viselik a művészi munka, a próbálkozás és a tévedés nyomait.

Az utolsó teremben a munkában elfáradt, megöregedett asszonyok képeit láthattuk, illetve ők teremtették meg a visszapillantás lehetőségét is. A kiállítás dinamikájának megfelelően a tárlat a halál képeivel halkult el és ért véget, ezután pedig rajtunk volt a sor, hogy visszatekintsünk, illetve elemezzünk, jellemezzünk, szavakat keressünk: a kijáratnál elhelyezett üres táblával és cédulákkal, valamint írószerekkel arra invitáltuk a látogatókat, hogy jegyezzék le és hagyják hátra azokat az asszociációikat, melyeket a bemutatott alkotások, illetve maga a látogatás ihletett.

A rendezés során többször fordult elő, hogy előnyben részesítettünk egy érzékeny megfigyelésről tanúskodó rajzot, vázlatot egy technikailag jobban, helyesebben kivitelezett munkával szemben, és reméljük, hogy ezáltal kiállításunk a látogatókat is érzékenyebb megfigyelőkké, talán jobb kérdezőkké tette.